

Lesbrief bij Clip 3: De grutto heeft een eigen broed-ecologie

Lesdoelen

1. De student weet onderscheid tussen vestigingsfase en broedfase
2. De student kan benoemen wanneer de verschillende weidevogels hun nest plaatsen, hoe lang de broedtijd is en tot wanneer er eventueel een tweede nest wordt gelegd
3. De student kan het nestgedrag van de weidevogels beschrijven en de verschillen tussen hun nesten beschrijven (herkennen leer je in het veld)
4. De student kent de rol van predatie in de nestfase en kan uitleggen welke maatregelen te nemen zijn om dit zoveel mogelijk te voorkomen

Toelichting bij lesdia's

Dia 1: De meeste weidevogels komen in februari terug van hun overwinteringsgebied. Hierna gaan ze zich vestigen in hun broedgebied, waarna de broed kan beginnen. De Kievit begint hier als eerste mee. Als het eerste legsel mislukt, gaan veel weidevogels een tweede keer broeden. Dit betekent dat de tijden van broeden en de kuikentijd nog later kunnen doorlopen dan op dit schema te zien is.

Dia 2: Tijdens de trek zijn de vogels veel gewicht verloren. Hierom moeten ze veel eten, dit wordt opvetten genoemd. Dit doen ze vaak in grote groepen op plas-drassen of bij andere natte gebieden. Hierna gaan ze naar hun gebied om zich te vestigen. In deze fase kan je mooie baltsvluchten zien waarmee de vogels indruk op hun partner maken. Tijdens de vestigingsfase gaan de vogelparen opzoek naar een nestplaats, ze zijn dan heel gevoelig voor verstoring van mensen, koeien en machines.

Dia 3: In de broedfase zijn de vogels druk met broeden en het verdedigen van hun nesten tegen predatoren. Als je dan zelf door het land gaat lopen kan je zo een weidevogel in je nek hebben. Ze zullen dan niet zo gauw meer vertrekken maar toch is het belangrijk om verstoring zo veel mogelijk te beperken zodat de vogels rustig kunnen broeden.

Dia 4: Gruttonesten zijn vaak bedekt in wat langer gras. De Kievit maakt graag gebruik van ruige stromest, slootvuil of maaisel om een nest van te maken.

Dia 5: Scholeksters zijn een stuk flexibeler in het kiezen van hun broedgebied. *Hoe zou dat kunnen?* Ze voeren, in tegenstelling tot de andere soorten, hun jongen de eerste weken zelf. Hierdoor hoeven ze niet persé in gebieden met voldoende insecten te zitten. Scholeksters kiezen er steeds vaker voor om te broeden op grinddaken of op plateaus die door collectieven zijn geplaatst. Hierdoor hebben ze veel minder last van nestpredatie of van verstoring. Tureluurs leggen hun nest graag in lang gras en dichtbij andere weidevogels. Tureluurs profiteren daarbij van de actieve luchtverdediging van de grutto's en kieviten die hun nesten beschermen tegen predatoren.

Dia 6: Weidevogelnesten zijn kwetsbaar voor predatie van bijvoorbeeld vossen en marterachtigen die de eieren eten. De impact van predatie wordt groter doordat het met predatoren op het moment redelijk goed gaat. Met de weidevogels gaat het minder goed waardoor de impact van predatie groter wordt. Het percentage nesten wat gepredeerd wordt, wordt groter. Zeker na een periode met veel muizen zullen er veel predatoren zijn. Wanneer dan de hoeveelheid muizen afneemt, gaan zij meer opzoek naar andere prooien. Wat ook niet meehelpt is dat niet alle nesten liggen op plekken met voldoende dekking door het maaien van de eerste snede. Op de grafiek is de dagelijkse overlevingskans per nest voor de factor predatie te zien.

Dia 7: Er vindt minder predatie plaats in open gebieden omdat predatoren zich vaak schuilhouden in bosjes. Wanneer de vos de hoofdverdachte is, kan het zinvol zijn om een vossenraster te plaatsen. Dit heeft alleen zin wanneer het weidevogelgebied verder optimaal is ingericht. Een vossenraster kost een hoop arbeid en moet je dus alleen plaatsen wanneer het echt zin heeft. Predatoren hebben in een gebied ook een functie, denk aan het terugdringen van muizen en rattenplagen. Daarom moet het beheren van predatoren altijd in goed overleg gebeuren en enkel gebeuren als het weidevogelgebied op orde is.

Samenvattend, jullie kennen nu:

- Het onderscheid tussen vestigingsfase en broedfase
- Het nestgedrag van de weidevogels
- De rol van nestpredatie en hoe dit zo veel mogelijk voorkomen kan worden

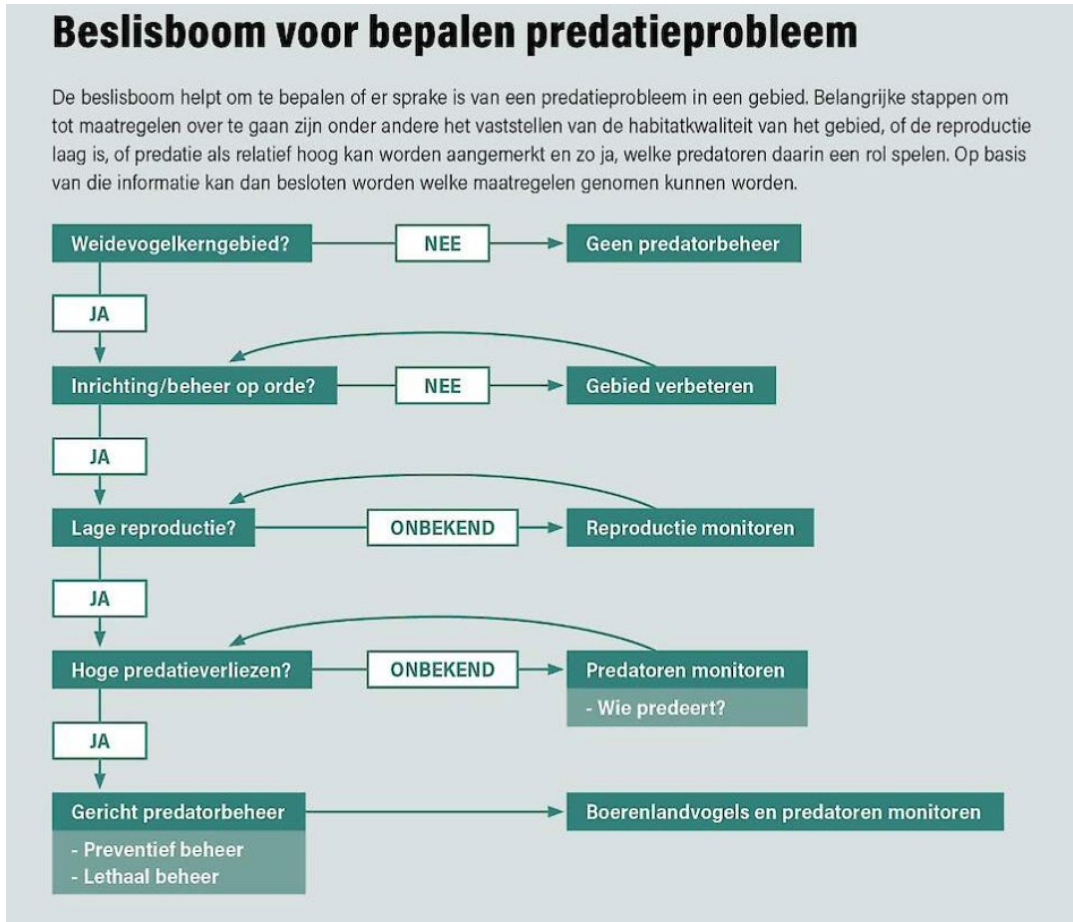
Bronnen en verdiepende literatuur:

- Redactie Kennisportaal Boerenlandvogels (2021). Predatie van Weidevogels. Verkregen van: <https://groenkennisnet.nl/dossier/predatie-van-weidevogels-dossier>. Geraadpleegd op 06-07-2022
- Teunissen, W., Kampichler, C., Majoor, F., Roodbergen, M., & Kleyheeg, E. (2020). Predatieproblematiek bij weidevogels. *Sovon rapport, 41*.
- Vogelbescherming. Grutto. Verkregen van: <https://www.vogelbescherming.nl/ontdek-vogels/kennis-over-vogels/vogelgids/vogel/grutto>. Geraadpleegd op 05-07-2022
- Vogelbescherming. Kievit. Verkregen van: <https://www.vogelbescherming.nl/ontdek-vogels/kennis-over-vogels/vogelgids/vogel/kievit>. Geraadpleegd op 05-07-2022
- Vogelbescherming. Scholekster. Verkregen van: <https://www.vogelbescherming.nl/ontdek-vogels/kennis-over-vogels/vogelgids/vogel/scholekster>. Geraadpleegd op 05-07-2022
- Vogelbescherming. Tureluur. Verkregen van: <https://www.vogelbescherming.nl/ontdek-vogels/kennis-over-vogels/vogelgids/vogel/tureluur>. Geraadpleegd op 05-07-2022

Ideeën voor opdrachten:

- Noteer voor jezelf welk gedrag van de volwassen weidevogels hoort bij de vestigingsfase, de broedfase en de kuikenfase. Noteer daarbij wanneer in het jaar je dit gedrag zou kunnen zien.
- Waar moet je rekening mee houden in het graslandbeheer tijdens de drie verschillende fases?
- Koppel de vogel (grutto, kievit, scholekster, tureluur) aan het nestgedrag:
 - Legt haar nest graag in de buurt van andere weidevogelnesten
 - Kuiltje in hoog gras, graspollen naar binnen gedraaid
 - Maakt gebruik van stro of maaisel en legt daar de eieren op
 - Broedt niet alleen in weilanden maar bijvoorbeeld ook op daken

- Bekijk deze beslisboom van Sovon over predatiebeheer in weidevogelgebieden:

Figuur 1. Bron: Sovon, verkregen via: <https://www.agraaf.nl/artikel/455931-maatregelen-tegen-predatie-van-weidevogels/>

Waarom denk je dat deze beslisboom er is? Onderbouw je antwoord.

Stuur voor de antwoorden een e-mail naar: info@boerenlandvogel.info